

Sygnatura akt I C 55/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Ostrzeszów, dnia 15.7.2020 r.

Sąd Rejonowy w Ostrzeszowie I Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: Sędzia Tomasz Błoński

po rozpoznaniu w dniu 15.7.2020r. w Ostrzeszowie na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa B. G.

przeciwko (...) S.A. w W.

o zapłatę

1. zasądza od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powódki B. G. kwotę (...) ((...)) złotych;
2. nakazuje ściągnąć od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Ostrzeszowie kwotę (...) ((...)) złotych tytułem zwrotu nieuiszczonych kosztów sądowych w zakresie opłaty od pozwu.

Sygnatura akt I C 55/20

UZASADNIENIE

Powódka B. G. w pozwie z dnia 24 stycznia 2020 roku skierowanym przeciwko (...) S.A. w W. wystąpiła o zasądzenie kwoty (...) złotych oraz kosztów postępowania. W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, iż jest sprawcą wypadku samochodowego i została uznana za winną popełnienia przestępstwa z art. 177 § 1 k.k., została również zobowiązana do zapłaty nawiązek na rzecz pokrzywdzonych, z których uiściła już kwotę (...) zł, a następnie zwróciła się o jej wypłatę do pozwanego, gdyż kierowany przez nią w chwili wypadku pojazd był ubezpieczony w zakresie odpowiedzialności cywilnej u strony pozwanej. Pozwany jednak odmówił przyznania świadczenia twierdząc, iż nawiązka lub obowiązek naprawienia szkody stanowi element odpowiedzialności karnej, a ubezpieczenie OC nie jest ubezpieczeniem konsekwencji związanych z odpowiedzialnością karną (pozew k. 3-5).

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwany podniósł, że nawiązka należy do katalogu środków o charakterze karnym, stanowiąc przy tym dodatkową dolegliwość wobec sprawcy danego czynu. Brak jest więc przesłanek uzasadniających możliwość objęcia w tym zakresie odpowiedzialnością gwarancyjną posiadaczy pojazdów mechanicznych konsekwencji czynów sprawcy (odpowiedź na pozew k. 49-50)

Sąd Rejonowy ustalił, co następuje:

W dniu 22 marca 2017 r. w miejscowości K. doszło do wypadku drogowego spowodowanego przez powódkę, która naruszyła nieumyślnie zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w wyniku czego doszło do śmierci kierującej rowerem Z. Z.. Za czyn ten, stanowiący przestępstwo z art. 177 § 1 k.k. powódka została skazana wyrokiem Sądu Rejonowego w Ostrzeszowie z dnia 30 kwietnia 2018 r. sygn. akt II K 185/17, na karę 1 roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 2 lat. W pkt 3 wyroku, na mocy art. 46 § 2 k.k., Sąd orzekł od oskarżonej na rzecz oskarżycieli posiłkowych nawiązki w łącznej kwocie 42.000 zł (kopie wyroków Sądu Rejonowego i Sądu Okręgowego k. 6-9).

Powódka dotychczas zapłaciła na rzecz pokrzywdzonych łącznie kwotę (...) zł tytułem orzeczonej nawiązki (dokumenty k. 10-15).

Samochód kierowany przez sprawczynię wypadku był ubezpieczony od odpowiedzialności cywilnej u pozwanego ubezpieczyciela (bezsporne, akta szkody).

Dowody z dokumentów zawarte w aktach sprawy nie budzą wątpliwości Sądu co do ich wiarygodności i rzetelności. Nie były też kwestionowane przez strony.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne.

Kwestią sporną w niniejszym postępowaniu była natomiast okoliczność, czy ubezpieczyciel na mocy zawartej umowy ubezpieczenia jest zobowiązany do zwrotu zapłaconej przez sprawcę wypadku drogowego nawiązki orzeczonej w postępowaniu karnym.

Zgodnie z treścią art. 805 § 1 k.c., przez umowę ubezpieczenia ubezpieczyciel zobowiązuje się w zakresie działalności swojego przedsiębiorstwa spełnić określone świadczenie w razie zajścia przewidzianego w umowie wypadku, a ubezpieczający zobowiązuje się zapłacić składkę. Z kolei w myśl art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym, Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, umowa ubezpieczenia obowiązkowego odpowiedzialności cywilnej obejmuje odpowiedzialność cywilną podmiotu objętego obowiązkiem ubezpieczenia za szkody wyrządzone czynem niedozwolonym oraz wyniki z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, o ile nie sprzeciwia się to ustawie lub właściwości (naturze) danego rodzaju stosunków.

Nawiązka określona w art. 46 § 2 k.k. jest świadczeniem pieniężnym, które Sąd może orzec zamiast obowiązku naprawienia szkody przez sprawcę przestępstwa lub zamiast zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Nawiązkę orzeka się na rzecz pokrzywdzonego, a w razie jego śmierci w wyniku popełnionego przez skazanego przestępstwa - na rzecz osoby najbliższej, której sytuacja życiowa wskutek śmierci pokrzywdzonego uległa znacznemu pogorszeniu. Nawiązka, zdaniem Sądu, pełni zarówno funkcję penalną, jak i kompensacyjną, bowiem jest ona instytucją prawa cywilnego umiejscowioną w kodeksie karnym celem ułatwienia poszkodowanemu uzyskania stosownego odszkodowania. Funkcja penalna obowiązku naprawienia szkody lub orzeczonej zamiast niego nawiązki nie przeważa nad funkcją kompensacyjną.

Obecność obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz nawiązki w katalogu środków karnych (art. 39 k.k.) jest wyrazem dokonującej się reorientacji poglądów na funkcje prawa karnego i ekspozycji przede wszystkim funkcji kompensacyjnej. Dającym się zaobserwować procesem jest regresja tradycyjnych środków reakcji na przestępstwo, które są zastępowane przez alternatywne, często wywodzące się z prawa cywilnego, instrumenty ukierunkowane na naprawienie szkody lub zadośćuczynienie ofierze przestępstwa. Naprawieniu szkody w prawie karnym nie tylko wyznacza się szczególną rolę, lecz także udziela mu się samodzielnej karnoprawnej podstawy (zob. W. Zalewski, Naprawienie szkody, s. 67).

Przepis art. 43 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych wymienia przypadki obowiązku zwrotu przez ubezpieczonego wypłaconego przez ubezpieczyciela świadczenia (regres). Brak jest wśród nich przypadku, w którym ubezpieczyciel spełnił świadczenie, pomimo orzeczonego wobec sprawcy wypadku komunikacyjnego środka karnego. Nie ma bowiem znaczenia, czy sprawca spełnił świadczenie wobec poszkodowanego dobrowolnie, czy zobowiązany do tego wyrokiem karnym; skoro naprawił szkodę, może domagać się zwrotu spełnionego świadczenia. Nie negując penalnego charakteru środków orzekanych na podstawie przepisów kodeksu karnego, należy jednak widzieć w nawiązce z art. 46 § 2 k.k. świadczenie mające za zadanie przede wszystkim naprawić szkodę i w tym zakresie ubezpieczyciel powinien zwrócić sprawcy szkody orzeczoną wobec niego nawiązkę, uiszczoną przez niego na rzecz poszkodowanego (tak m.in.

Sąd Okręgowy w Lublinie w wyroku z dnia 21 czerwca 2017 r. sygn. II Ca 38/17 oraz wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi sygn. I Ca 1853/13).

Strona pozwana na poparcie swojego stanowiska przywołała stanowisko, w myśl którego sprawca wypadku komunikacyjnego, od którego zasądzone zostały koszty na podstawie art. 46 § 2 k.k. i art. 48 k.k. nie może domagać się od ubezpieczyciela - na podstawie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów - zwrotu należności zapłaconej pokrzywdzonemu. Sąd pierwszej instancji nie podziela powyższego poglądu, który zresztą jest nieaktualny, bowiem Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lipca 2011 r. (sygn. III CZP 31/11, Lex nr 852336) odszedł od tego stanowiska i przyjął, że ubezpieczenie OC obejmuje również kwoty zasądzone, a następnie wypłacone przez sprawcę w ramach wypełnienia obowiązku naprawienia szkody wynikającego z wyroku karnego, ponieważ ten środek karny poza rolą związaną z ukaraniem oskarżonego, pełni również funkcję kompensacyjną poprzez wyrównanie uszczerbku poniesionego przez pokrzywdzonego. Sens i cel obowiązkowych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej sprawcy polega właśnie na tym, aby w ostatecznym rozrachunku koszt naprawienia szkody - w granicach określonych w ustawie i umowie - pokrył ubezpieczyciel w zamian za składkę zapłaconą przez ubezpieczonego sprawcę. Należy zatem uznać, że naprawienie szkody w wykonaniu obowiązku orzeczonego jako środek karny w postępowaniu karnym nie pozbawia sprawcy szkody możliwości wystąpienia do ubezpieczyciela z roszczeniem regresowym.

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 lipca 2011 r. nie podzielił stanowiska, że środki karne w postaci obowiązku naprawienia szkody lub należności mają charakter wyłącznie penalny. Wręcz przeciwnie, Sąd Najwyższy wyraźnie wskazał, że funkcja kompensacyjna środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody lub należności ma przewagę nad jego penalnym, resocjalizacyjnym charakterem. Sąd Najwyższy nie zakwestionował obowiązku osobistego spełnienia środka karnego o charakterze kompensacyjnym, jednakże osobiste wykonanie wyroku przez sprawcę jest niedostatecznym argumentem prowadzącym do uznania, że kwoty spełnione na rzecz pokrzywdzonego w postaci obowiązku naprawienia szkody wyłączone są z regresu od ubezpieczyciela. Sąd Najwyższy wyraźnie wskazał w treści uzasadnienia uchwały, że brak jest jakiegokolwiek przepisu prawa, z którego wynikałoby wyłączenie odpowiedzialności ubezpieczyciela, gdy obowiązek naprawienia szkody orzeczony został jako środek karny. Wykonanie przez sprawcę wypadku komunikacyjnego orzeczonego wobec niego środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody nie pozbawia go zatem możliwości wystąpienia przeciwko ubezpieczycielowi z roszczeniem regresowym na podstawie umowy obowiązkowego ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych. Jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy, nie ma znaczenia, czy sprawca spełnił świadczenie wobec poszkodowanego dobrowolnie, czy zobowiązany był do tego wyrokiem karnym.

Tezy Sądu Najwyższego zawarte w uchwale z dnia 21 grudnia 2006 r. miały więc charakter odosobniony, zostały poddane krytyce w doktrynie i Sąd Najwyższy, jak przytoczono powyżej, dość szybko od nich odszedł. Należy podzielić stanowisko, że ani przepisy kodeksu cywilnego (art. 822 § 1 k.c.), ani ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych (art. 34 ustawy) nie wyłączają odpowiedzialności ubezpieczyciela wynikającej z obowiązkowej umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej w sytuacji, gdy obowiązek naprawienia szkody został orzeczony jako środek karny. Również w doktrynie można znaleźć tezy popierające stanowisko powoda, że ubezpieczyciel w ramach umowy odpowiedzialności cywilnej jest zobowiązany do zwrotu sprawcy wypadku zapłaconej pokrzywdzonemu należności. " (...) Trzeba mieć na uwadze, że odpowiedzialność karna nie wyłącza uprawnień wynikających z posiadania ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej" (H. D., Orzekanie o zwrotu należności w trybie art. 46 k.k. a regres zobowiązanego w stosunku do zakładu ubezpieczeniowego. Kilka uwag na tle orzeczenia Sądu Najwyższego, PnD 2009, Nr 6, s. 60). "Jeśli ubezpieczony uiszczył odszkodowanie nałożone środkiem karnym, przysługuje mu roszczenie wobec ubezpieczyciela o zwrot zapłaconej kwoty, na tych samych zasadach, na których może żądać zwrotu odszkodowania zapłaconego przez siebie bez wyroku karnego" (J. Pokrzywniak, (w:) M. Orlicki, J. Pokrzywniak, A. Raczynski, Obowiązkowe..., s. 55; R. Giętkowski, Naprawienie..., s. 28-29).

Powódka wykazała, że kwota (...) zł została przez nią zapłacona na rzecz pokrzywdzonych i taką kwotę Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powódki.

O kosztach postępowania Sąd orzekł podstawie art. 98 k.p.c., obciążając stronę pozwaną, która przegrała proces w całości, opłatą sądową od pozwu, od której uiszczenia powódka była zwolniona.

Sędzia Tomasz Błoński